

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЧУУЛГАНЫ ХУРАЛДААНЫ ДЭГИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 7, 8 дахь хэсэгт Улсын Их Хурал нь төрийн санхүү, төсөв, эдийн засгийн бодлогыг тодорхойлох, улсын төсөв болон түүний гүйцэтгэлийг батлах, хууль болон Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн биелэлтэд хяналт тавих онцгой бүрэн эрхтэй болохыг хуульчилсан. Энэ хүрээнд төсвийн гүйцэтгэлийг хэлэлцэх үйл ажиллагаа нь парламентын хяналтын үндсэн хэрэгсэл бөгөөд төсвийн сахилга, төсвийн зарцуулалтын үр ашиг, төрийн байгууллагуудын хариуцлагыг үнэлэх чухал ач холбогдолтой юм.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 74 дүгээр зүйлээр нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл болон Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг Улсын Их Хурлаар хэлэлцэх журмыг зохицуулсан байдаг. Уг зохицуулалтаар төсвийн гүйцэтгэлийг хоёр үе шаттай хэлэлцэхээр тогтоосон бөгөөд нэгдүгээр хэлэлцүүлгээр нэгдсэн чуулганаар санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний илтгэл, төрийн аудитын дээд байгууллагын дүгнэлт, Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дүгнэлтийг сонсдог. Харин хоёрдугаар хэлэлцүүлгээр Байнгын хороо болон нам, эвслийн бүлгийн түвшинд төсвийн гүйцэтгэлийг нарийвчлан хэлэлцэж, төсвийн ерөнхийлөн захирагч нараас асуулт асууж, санал, дүгнэлт гаргадаг бөгөөд эдгээрийг Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороо нэгтгэн нэгдсэн хуралдаанд танилцуулж, эцэст нь нэгдсэн хуралдаанаар улсын төсвийн гүйцэтгэлийг баталдаг.

Гэвч дээрх хэлэлцүүлгийн явцад гишүүний асуулт асуух, нэмэлт тодруулга хийх, хариулт авах хугацааг тусгайлан нарийвчлан зохицуулаагүй тул Дэгийн тухай хуулийн ердийн хуулийн төслийн хэлэлцүүлэгт хэрэглэдэг нийтлэг хугацааны зохицуулалтыг баримталж ирсэн. Тухайлбал, нэгдсэн хуралдаанд гишүүн 4 минутын хугацаанд асуулт асууж, 1 минутын хугацаанд нэмэлт асуулт асуух боломжтой бөгөөд хариулт 3 минут, нэмэлт тайлбар 1 минут байдаг. Мөн Байнгын хорооны хуралдаанд гишүүн 3 минутын хугацаанд асуулт асууж, 2 минутын хугацаанд нэмэлт асуулт асуух боломжтой, харин хариулт 3 минут, нэмэлт тайлбар тус бүр 2 минут байхаар зохицуулсан.

Эдгээр хугацааны зохицуулалт нь ердийн хууль тогтоомжийн төслийн хэлэлцүүлэгт тохиромжтой байж болох боловч олон их наяд төгрөгийн төсвийн зарцуулалт, төсвийн сахилга, үр ашиг, аудитын дүгнэлт, санхүүгийн тайлангийн асуудлыг гүнзгий хэлэлцэхэд хангалтгүй байгаа нөхцөл байдал үүсээд байна. Практикт төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарын тайлбар дутуу, асуултад бүрэн хариулдаггүй, төсвийн зөрчил, үр ашиггүй зарцуулалтын асуудал тодорхойгүй үлдэх, гишүүд тодруулж асуух боломж хүрэлцдэггүй зэрэг хүндрэл байнга гарч байна. Ялангуяа Байнгын хороодын түвшинд салбарын төсвийн гүйцэтгэлийг нарийвчлан хэлэлцэхэд хугацааны хязгаарлалт бодит парламентын хяналтыг сулруулж байгаа нөхцөл байдал ажиглагдаж байна.

Иймд төсвийн гүйцэтгэлийн хэлэлцүүлгийг илүү бодитой, үр дүнтэй болгох, гишүүдийн хяналтын бүрэн эрхийг хангах, төсөв захирагчдын хариуцлагыг нэмэгдүүлэх зорилгоор асуулт, хариултын хугацааг тусгайлан нэмэгдүүлж, нарийвчлан зохицуулах шаардлага үүссэн.

Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлээр Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 74 дүгээр зүйлд 74.7, 74.8 дахь хэсгийг шинээр нэмэхээр тусгасан. Шинээр нэмэх 74.7 дахь хэсгээр Байнгын хороо болон нам, эвслийн бүлгийн түвшинд явагдах төсвийн гүйцэтгэлийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийн үед гишүүний асуулт асуух болон хариулт авах хугацааг тусгайлан зохицуулсан. Тухайлбал, гишүүн үндсэн асуултаа 10 минутаас илүүгүй хугацаанд асуух, нэмэлт асуултыг 3 минутаас илүүгүй хугацаанд асуух, хариулт, тайлбар хангалтгүй гэж үзвэл 2 минутаас илүүгүй хугацаагаар дахин тодруулга хийх, гишүүний асуултад 6 минутаас илүүгүй хугацаанд хариулах, нэмэлт тайлбарыг 2 хүртэл удаа тус бүр 4 минутаас илүүгүй хугацаанд өгөхөөр зохицуулсан.

Мөн шинээр нэмэх 74.8 дахь хэсгээр нэгдсэн чуулганы нэг болон хоёр дахь хэлэлцүүлгийн үед мөрдөх асуулт, хариултын хугацааг тусгайлан тогтоож өгсөн. Тухайлбал, гишүүний асуулт асуух үндсэн хугацаа 10 минут, нэмэлт асуулт 3 минут, дахин тодруулах асуулт 2 минут, хариулт өгөх хугацаа 6 минут, нэмэлт тайлбар 2 минутаас илүүгүй хугацаатай байхаар тусгасан.

Эдгээр зохицуулалтыг одоогийн мөрдөгдөж буй хугацааны зохицуулалттай харьцуулахад асуулт асуух болон хариулт авах хугацаа мэдэгдэхүйц нэмэгдэж байгаа бөгөөд ингэснээр төсвийн гүйцэтгэл, аудитын дүгнэлт, төсвийн сахилга, үр ашигтай холбоотой асуудлыг илүү гүнзгий, дэлгэрэнгүй хэлэлцэх боломж бүрдэх юм. Түүнчлэн төсвийн гүйцэтгэлийн хэлэлцүүлгийг ердийн хууль тогтоомжийн төслийн хэлэлцүүлгээс ялгамжтай авч үзэж, парламентын хяналтын онцгой ажиллагааны нэг хэлбэр гэдгийг хууль зүйн хувьд тодотгож буй ач холбогдолтой.

Хуулийн төслийн 2 дугаар зүйлээр Дэгийн тухай хуулийн одоогийн 74.7 дахь хэсгийн дугаарыг “74.9” болгон өөрчлөх техникийн шинжтэй зохицуулалтыг тусгасан. Учир нь 74.7, 74.8 гэсэн шинэ хэсгүүд нэмэгдэж байгаа тул өмнө нь хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан 74.7 дахь хэсгийн дугаарлалт давхцах нөхцөл үүсэж байгаа юм. Энэ нь зөвхөн хуулийн бүтэц, дэс дарааллыг алдагдуулахгүй байх техникийн өөрчлөлт бөгөөд агуулгын хувьд шинэ зохицуулалт үүсгэхгүй.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар Улсын Их Хурал төсвийн гүйцэтгэлд илүү бодитой, үр дүнтэй хяналт тавих боломж нэмэгдэнэ. Төсвийн ерөнхийлөн захирагчид гишүүдийн асуултад илүү дэлгэрэнгүй, тодорхой хариулт өгөх шаардлага үүсэж, төсвийн сахилга, тайлагналын чанар дээшлэх нөхцөл бүрдэх юм. Мөн төрийн аудитын байгууллагын дүгнэлттэй холбоотой асуудлыг илүү нарийвчлан тодруулах боломж нэмэгдэж, аудитын зөвлөмжийн хэрэгжилтэд бодит анхаарал хандуулах нөхцөл бүрдэнэ. Түүнчлэн төсвийн зарцуулалттай холбоотой асуудлыг илүү нээлттэй, дэлгэрэнгүй хэлэлцэх нь төсвийн үйл ажиллагааны ил тод байдлыг нэмэгдүүлж, парламентын хяналтын үр нөлөөнд иргэдийн итгэх итгэлийг бэхжүүлэх ач холбогдолтой.

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Төсвийн тухай хууль, Төрийн аудитын тухай хууль, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хууль болон Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуультай нийцэж байгаа бөгөөд уг хуулийн төслийг баталсантай холбогдуулан бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлага үүсэхгүй.

Иймд энэхүү хуулийн төсөл нь парламентын төсвийн хяналтыг бодитой хэрэгжүүлэх, төсвийн ил тод байдал, хариуцлагыг сайжруулах, гишүүдийн хяналтын

бүрэн эрхийг үр нөлөөтэй хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн ач холбогдолтой зохицуулалт болно.

ХУУЛЬ САНААЧЛАГЧ